

Handläggningen av ett ärende rörande ändring av vitsord

I ett beslut den 27 mars 2000 anförde JO Pennlöv följande.

Anmälan

I sin anmälan till JO har AA framfört klagomål mot Försvarsmaktens sätt att handlägga ett ärende rörande ändring av vitsord. AA har uppgett att han överklagade vitsorden i augusti 1997, efter att ha deltagit i ett fredsbevarande uppdrag i Makedonien, och att han först i januari 1999 fick besked om att vitsorden inte skulle ändras och att anledningen härtill var att Försvarsmakten i oktober 1998 fattat ett principbeslut om att endast yrkes- och reservofficerare skulle kunna överklaga lämnade vitsord. AA har vidare ifrågasatt om Försvarsmaktens principbeslut kan omfatta hans överklagande, eftersom beslutet fattades efter det att han begärt överprövning.

Utredning

Efter remiss har Försvarsmakten, stf. överbefälhavaren BB, anfört följande.

Regler om erinran mot vitsord och tjänstgöringsomdömen finns för de anställda vid Försvarsmakten som är yrkesofficerare och reservofficerare. AA tillhör inte någon av dessa kategorier utan har erhållit vitsord såsom värnpliktig. Sådant vitsord kan, enligt Försvarsmaktens uppfattning, i princip inte överklagas. Denna fråga har tidigare varit föremål för prövning av Riksdagens Ombudsmän, JO, (1985-11-13, dnr 2965-1983).

De grundläggande kraven på saklighet och opartiskhet skall givetvis iaktas vid vitsordsgivning. Inom den ram som dessa krav ger, finns i regel ett utrymme för olika uppfattningar. Ingenting har, vid inhämtning av underlag till detta yttrande, framförts eller eljest framkommit, som indikerar att de grundläggande kraven åsidosatts då AA erhöll sitt vitsord.

Försvarsmakten delar AA:s uppfattning att han fått vänta alltför länge på besked angående det av honom ingivna överklagandet av vitsord från hans tjänstgöring i Makedonien. Därutöver innehöll det besked AA slutligen erhöll, en felaktig uppgift beträffande tiden för reglernas tillkomst.

Bristerna som uppdagats i handläggningen av AA:s ärende föranleder Försvarsmakten att se över handläggningsrutinerna i ärenden av motsvarande karaktär och den prioritet dessa skall ges.

I en kommentar till remissvaret har AA vidhållit sina klagomål. Han har även bifogat kopior av bl.a. överklagandet och ett yttrande upprättat av överstelöjtnant CC, som undertecknat tjänstgöringsbetyget. I yttrandet, som är daterat den 23 oktober 1997, har CC föreslagit att AA:s vitsord ändras från X 8 8 till X 9 9.

Jag har inhämtat kompletterande upplysningar från försvarsjuristen DD, Högkvarteret, med anledning av AA:s kommentar till remissvaret. DD har uppgett bl.a. följande. I normalfallet kan Högkvarteret inte ompröva en värnpliktigs vitsord. Detta ankommer i stället på den eller de personer som har ansvarat för den värnpliktiges utbildning. Som framgår av remissvaret kan Högkvarteret emellertid ha synpunkter på hur vitsorden utformats. Med hänsyn till vad CC har anfört i sitt yttrande kan dock Försvarsmakten komma att ändra AA:s vitsord.

DD har den 17 mars 2000 inkommit med en skriftlig underrättelse om att SWEDINT har utfärdat ett nytt tjänstgöringsbetyg för AA i enlighet med CC:s förslag. Av underrättelsen framgår vidare att Försvarsmakten, i brev till AA, har beklagat den felaktiga hanteringen av ärendet.

Bedömning

Som Försvarsmakten har anfört i yttrandet har en värnpliktig inte någon rätt att överklaga ett vitsord som lämnats honom. Försvarsmakten har emellertid möjlighet att ompröva lämnade vitsord.

I ärendet är klarlagt att AA lämnade in ett "överklagande" i augusti 1997 och att han i januari 1999 fick besked om att vitsorden inte skulle ändras. En sådan handläggningstid är helt oacceptabel, inte minst mot bakgrund av att lämnade vitsord kan vara av stor betydelse för den enskildes framtid. Härtill kommer att vitsorden, sedan anmälan gjorts till JO och Försvarsmakten åter uppmärksammas på frågan, kom att ändras i en för AA positiv riktning.

Utredningen i ärendet ger inte annat vid handen än att Försvarsmaktens handläggning av ärendet har varit förenad med mycket stora brister. Det är också förvånande att CC:s uppfattning i frågan inte inhämtades innan det ursprungliga remissvaret lämnades till JO. Eftersom frågor av aktuellt slag är av stor vikt för den enskilde utgår jag från att rutinerna numera är sådana att ett uppreparande kan undvikas.